

Hjulsjö nya kyrkogård

Hjulsjö socken, Hällefors kommun, Västmanland, Västerås stift

INVENTERING AV KULTURHISTORISKT VÄRDEFULLA GRAVVÅRDAR 2007

Antikvarisk rapport

Anneli Borg

Örebro läns museum

Rapport 2007:21

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
INLEDNING	3
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER	3
METOD	3
BLANKETTER OCH RAPPORTER.....	3
FOTOGRAFIER.....	4
ARKIV.....	4
URVALSKRITERIER FÖR SÄRSKILT BEVARANSVÄRDA GRAVVÅRDAR	4
KRITERIER.....	4
GRAVVÅRDAR MED JÄRNDETALJER.....	4
KONSTNÄRLIG UTFORMNING.....	4
TIDSTYPISK OCH REPRESENTATIV FÖR SIN TID.....	5
GRAVVÅRDAR MED PERSON- ELLER LOKALHISTORISKT INTRESSE.....	5
TITLAR/YRKESGRUPPER.....	5
ÅTERANVÄNDNING AV GRAVVÅRDAR	5
HISTORIK BETRÄFFANDE BEGRAVNINGSSKICKET I SVERIGE	5
HJULSJÖ NYA KYRKOGRÅRD	7
HJULSJÖ HISTORIA.....	7
KYRKOGRÅRDENS HISTORIA.....	8
KYRKOGRÅRDSBESKRIVNING	9
YRKESTITLAR.....	11
GRAVVÅRDAR AV SVART GRANIT, S.K. DIABAS.....	12
SLUTORD	13
KÄLLOR OCH LITTERATUR	14
BILAGOR	15

INLEDNING

Kyrkogårdar och begravningsplatser är ofta anläggningar med en lång historia. Genom deras framväxt och utveckling över tid utgör de värdefulla kulturmiljöer. Det är av stor vikt att dessa miljöer vårdas och bevaras inför framtiden på ett föredömligt sätt.

En vandring på kyrkogården berättar om lokalbefolkningen och dess lokala historia. Inskriptioner på gravvårdarna kan berätta om yrken, vilka vittnar om kunskap, näringar och samhällsfunktioner som funnits i trakten, och släkter kan följas bakåt i tiden. Gravvårdar och även kyrkogårdar uppvisar arkitektoniska strömningar och skiftande ideal samt visar på äldre tiders hantverksskicklighet i detaljer som till exempel sten- och gjutjärnsarbeten.

Gravvårdarna visar även på olika samhällsklassers gravskick vilket är av stor vikt att värna om. Särskilt värdefull är den äldre indelningen i köpta och allmänna gravar. För gemene man kan det troligtvis vara lättare att förstå det kulturhistoriska värdet av de praktfulla och storskaliga gravvårdarna men lika viktigt är det att slå vakt om de mindre och anspråkslösa gravvårdarna då även de kan ha ett lika högt kulturhistoriskt värde.

Det är inte bara gravvårdarna som utgör viktiga komponenter i kyrkogårdsmiljön utan även andra element såsom gravplatsernas växtlighet, träd, murar, grindar, beläggning etc. Detta är något man bör väga in vid dagens förändringar som genomförs för att underlätta den praktiska skötseln av kyrkogården.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

ÖLM diarienummer: 2006.230.276

Dokumentation: Örebro läns museum, Anneli Borg

Tidpunkt för arbetenas utförande: Under sommaren och en bit in på hösten har Anneli Borg vid Örebro läns museum genomfört fältarbetet av kyrkogårdsinventeringen, rapporten har sedan sammanställts hösten 2007.

METOD

På uppdrag av Kyrkogårdsförvaltningen i Hällefors-Hjulsjö församling har Örebro läns museum genom undertecknad utfört inventering av Hällefors norra kyrkogård, Hjulsjö gamla kyrkogård och Hjulsjö nya kyrkogård. Inför uppdraget diskuterades upplägget i samarbete med kyrkogårdsföreståndaren Calle Geschwind, som därefter bestämt omfattningen av inventeringen, d.v.s. att samtliga gravvårdar skulle ingå i inventeringen. Estrid Esbjörnsson, Örebro läns museum har medverkat som rådgivare vid upplägget av projektet. Den kulturhistoriska bedömningen av gravvårdar är gjorda av Anneli Borg samt Mia Jungskär.

För att säkert veta att rätt gravvård inventerades hade undertecknad med sig kyrkogårdsförvaltningens bärbara dator i fält med information från gravregistret samt gravkartor.

Blanketter och rapporter

De gravvårdar som bedömts ha ett kulturhistoriskt värde har dokumenterats med hjälp av en inventeringsblankett (se bilaga) och fotograferats. Det är en blankett för varje gravvård. Varje inventeringsblankett innehåller även en bild.

Sammanställningen, som gjorts i form av en rapport för varje kyrkogård, innehåller historik över begravningskicket i Sverige, historik för orten, historik över kyrkogården, en beskriv-

ning av kvarteren samt samtliga blanketter med de gravvårdar som bedömts vara kulturhistoriskt värdefulla. Blanketterna redogör bland annat för gravvårdens gravplatsnummer, kvarter, inskription, titel, material, form, stil, skador och kulturhistoriskt värde med urvalskriterium samt en bild.

Originalmaterialet till hela inventeringen förvaras på Örebro läns museum. Inventeringen levereras till Kyrkogårdsförvaltningen dels i pappersform, dels på en CD. En CD kommer även att tillställas länsstyrelsen och Västerås stift.

I rapporten avser begreppet *gravvård* den synliga gravanordningen med t.ex. omgärdning, växtlighet, ytmaterial, skulptur, sten, kors osv.

Vid bedömning av kulturhistoriska objekt behöver man i regel ett tidsperspektiv på några decennier. Kulturmiljövården brukar därför avstå från att ta ställning till objekt som är yngre än ca 30 år. Undertecknad har därför inte inventerat gravvårdar som är yngre än 1970-talet.

Fotografier

Bilderna har tagits med digitalkamera. Bilderna har både fungerat som arbetsmaterial under rapportarbetet och vid bedömningen av det kulturhistoriska värdet. De digitala bilderna förtecknas och förvaras i Örebro läns museums bildarkiv. Bilderna finns även på den CD med rapporten, som levereras till Kyrkogårdsförvaltningen. Bilderna är tagna av Anneli Borg och Mia Jungskär.

Arkiv

Undertecknad har gått igenom Örebro läns museums arkiv, använt litteratur och andra inventeringar som underlag. Kyrkogårdsförvaltningen har bidragit med det material de har haft tillgång till samt muntlig information från de anställda.

URVALSKRITERIER FÖR SÄRSKILT BEVARANSVÄRDA GRAVVÅRDAR

Kriterier

Följande urvalskriterier, som bland annat använts vid kyrkogårdsinventeringen inom Göteborgs kyrkogårdsförvaltning, har använts i arbetet med att peka ut de särskilt bevaransvärda gravvårdarna:

- Alla gravvårdar av gjutjärn eller med järndetaljer
- Gravvårdar med speciell konstnärlig utformning
- Gravvårdar med tidstypisk och/eller representativ utformning
- Gravvårdar med titel/titlar
- Gravplatser av person- och bygds-/ortshistoriskt intresse
- Gravvårdar före år 1900

Gravvårdar med järndetaljer

I urvalet har inte alla gravvårdar med järndetaljer tagits med som kulturhistoriskt värdefulla. En del moderna/senare vårdar med järndetaljer har ej ingått i urvalet då de är för unga för att bedöma.

Konstnärlig utformning

Kriteriet konstnärlig utformning inkluderar både gravvårdar med hantverksmässigt utförande och s.k. ”katalogstenar” som är mer arbetade än medeltalet.

Tidstypisk och representativ för sin tid

I inventeringen har ett antal gravstenar valts ut som tidstypiska eller representativa för sin tid. Syftet är att belysa variationen i stil från olika tidsperioder och även att visa att utformningen av en gravvård var beroende av vilka ekonomiska resurser som stod till buds.

Gravvårdar med person- eller lokalhistoriskt intresse

Av de inventerade gravvårdarna på Hjulsjö nya kyrkogård är inte någon utvald enbart på grund av det person- och lokalhistoriska värdet.

Titlar/Yrkesgrupper

Inventering av gravstenar och deras inskriptioner ger inblickar i bygdens historia. Gravstenarna berättar om vilka människor som levt och verkat i trakten och ger information om samhällets näringar vid olika tidpunkter i historien. Yrken kommer och går då samhället förändras och titlar som finns representerade på kyrkogården förekommer inte längre. En annan aspekt är att yrkena talar om klasstillhörighet och social status. Det kan därför vara av stort intresse att uppgifter om yrke och år dokumenteras. Man bör dock ta i beaktande att bevarade gravstenar vanligtvis tillhört dem som hade råd att skaffa sig en gravanordning.

ÅTERANVÄNDNING AV GRAVVÅRDAR

I dag är tankar om hushållning och återanvändning av naturens resurser högaktuella. Centrala gravvårdskommittén tog 1998 fram en skrift, ”Gravvårdar- allmänna råd för bevarande och återanvändning”, som belyser möjligheterna till detta, råd för att värna, bevara och återanvända gravvårdarna på kyrkogårdarna. Återanvändning av gravanordningar och gravstenar uppfattas av många som en svår fråga. Det förekommer i Sverige och är på vissa håll en sed men på andra håll en helt främmande företeelse.

Bild 1:
En kulturhistoriskt värdefull gravvård med sand och stenram som går att återanvända, kvarter 4 på Ramsbergs gamla kyrkogård.

HISTORIK BETRÄFFANDE BEGRAVNINGSSKICKET I SVERIGE

Nedanstående historik är baserad på *Kyrkogårdens gröna kulturarv*, Kyrkogårdsinventeringar av *Hille kyrkogård*, *Gästrikland*, *Misterhults kyrkogård*, *Linköping stift* och *Norra kyrkogården*, *Askersund*.

En kyrkogård skiljer sig från en begravningsplats på så sätt att den ligger i direkt anslutning till en kyrkobyggnad. Vanligt förekommande är att en begravningsplats rymmer ett kapell inom sitt område.

I förhistorisk tid varierade gravskicket mellan brandgravar och jordbegravningar. Kristendomens införande innebar bland annat att bränning av kroppar förbjöds. Längre begravdes människor i närheten av sina hem, men under medeltiden anlades kyrkogårdar i allt större utsträckning kring kyrkorna. Kyrkogården delades upp i olika områden, först mellan byarna, med byvisa begravningar, senare i hemman. Den medeltida begravningsplatsen bestod troligtvis av ängslika områden kring kyrkan där de välbärgades gravminnen fanns i form av stenkors, tumbor och hällar. Enklare människors gravar kunde markeras av en liten kulle eller av ett träkors. Välbärgade människor begravdes redan under medeltiden även inne i kyrkan.

Under 1600-talet var det kyrkorummets, fristående gravkor, inredda gravrum m.m. som utgjorde platsen för de välbärgades gravar medan gemene man begravdes på kyrkogården. Vanligt var att kyrkogården omgärdades av träbalkar med spåntak. I mitten av 1700-talet kom ett kungligt påbud om att kyrkogårdsmuren, eller bogårdsmuren som den då kallades, skulle vara uppförd av gråsten utan bruk, kallmurad. I början av 1800-talet tillät man att de murades med kalkbruk om de täcktes med tak. Reformationen innebar på flera sätt en förändrad syn på det som hörde kyrkan till men rent praktiskt genomfördes inga omvälvande förändringar på kyrkogårdarna under 1700-talet.

Före 1800-talet var det vanligt att människor av högre stånd begravdes inne i kyrkan, medan vanligt folk begravdes på anonyma allmänningar kring kyrkan. Under 1700-talets slut tilltog protesterna mot begravningar i kyrkan då det ansågs smittospridande, ohygieniskt och orsakade stort obehag, framför allt sommartid. I början av 1800-talet genomdrevs en författning som krävde trädplanteringar och striktare planer på nyanlagda kyrkogårdar. År 1815 förbjöds begravningar inne i städer och byar, begravningsplatserna skulle anläggas utanför tätorterna. Dessa bestämmelser kan ses som ett resultat av den debatt som förts under 1700-talet.

De nya kyrkogårdarna var symmetriskt uppbyggda med gångar, kvarter och trädalléer. Trädplanteringar var ett viktigt inslag och framförallt på de nyanlagda kyrkogårdarna där det tillämpades en stram parkkaraktär. Landsortens kyrkogårdar var emellertid fortfarande enkla med sparsam vegetation, möjligtvis hade en trädkrans planterats.

Mot slutet av 1800-talet hade kyrkogårdarna utvecklats till det utseende som vi idag förknippar med en äldre kyrkogård. Fler planteringar hade anlagts samt lummiga alléträd, hängträd och vintergröna häckar. Vid denna tid blomstrade även stenindustrin och gjuteriverksamheten vilket bidrog till att gravvårdarna började massproduceras. De vanligtvis höga vårdarna av granit, marmor, och kalksten samt järnstaket, gjutjärnsurnor och gjutjärnskors är karaktäristiska för slutet av 1800-talet.

Kyrkogårdar och begravningsplatser indelades i olika områden, dels där den dödes familj fick köpa gravplats, dels områden som var kostnadsfria. Dessa senare områden kallades vanligtvis allmänna linjen, s.k. linjegravar. Här begravdes människor i den ordning de avled. Detta sätt att begrava ansågs vara mycket fördelaktigt eftersom gamla gravar åter kunde öppnas när kyrkogården var fullbelagd. Följden av detta blev att stora grupper i samhället, de fattiga och anonyma, förblev anonyma även efter döden. Begravnings sättet med linjegravar förekom ända in på 1960-talet.

Bild 2:
En välbevarad rad med
allmänna linjegravar i
kvarter 5 på Södra
kyrkogården,
Lindesberg.

Under 1800-talets senare del blev det allt vanligare för samhällets arbetare och medelklass att skaffa sig egen gravplats och påkostade gravvårdar. Samtidigt blev de förmögna gravvårdar allt mer exklusiva. Parallellt med den strikt anlagda kyrkogården började man mot slutet av 1800-talet anlägga kyrkogårdar med en mindre stram utformning, inspirationen hämtades från den engelska parkens friare former och landskap.

Skogskyrkogårdar, som i Sverige blev populära under 1900-talets första hälft, kan sägas ha utvecklats från den friare parkkyrkogården. Vid 1900-talets mitt anlades kyrkogårdar med en större anpassning till den lokala topografin och de lokala växtförhållandena. Under 1900-talet accelererade massproduktionen av gravstenar och strängare utformningsbestämmelser ledde till att gravvårdarnas variationsrikedom efterhand försvann. Även vegetationens utformning blev enklare. Stora gräsmattor med enkla rygghäckar blev vanliga istället för grusgravar och olika häckarrangemang. Träden är dock fortfarande dominerande på kyrkogårdarna. Skogskyrkogårdarna däremot har en variationsrikedom i formspråk och vegetation, trots att gravstenarna liknar dem på övriga kyrkogårdar.

Gravkvarteren från 1950- och 60-talen kännetecknas av kraven på rationell skötsel och enhetlig utformning. Detta har bidragit till nästan identiskt lika gravvårdar stående i rad med rygghäckar mellan raderna. Gångar såddes igen för att ingå i den allmänna gräsytan, arbetskrävande häckarrangemang eller kantstenar runt vårdarna togs bort och alléträd gallrades ut.

De senaste årtiondena har de stränga reglerna för gravvårdarnas utformning mjukats upp och gett ett större utrymme för personligt formspråk.

HJULSJÖ NYA KYRKOGRÅRD

Hjulsjö historia

Nedanstående historik är till stor del hämtad ur Esbjörnson, E, *Kyrkor i Örebro län – en vägledning till Svenska kyrkans kyrkobyggnader*, 2003.

Även om gruvorna och hyttorna försvunnit i Bergslagen vittnar fortfarande bebyggelsen om den gamla bergsmanskulturen. En av de välbevarade bergslagsbyarna är Hjulsjö kyrkby med såväl äldre bergsmansgårdar som några yngre byggnader grupperade längs gamla landsvägen. Här har tidigare funnits skola, lanthandel, bank, polisstation, dagis samt bageri, inga av dessa

verksamheter finns kvar i dag. Byn är omgiven av öppna odlingsmarker. Vid vattendraget några hundra meter söder om byn har Hjulsjö hytta legat, senare benämnd Gamla hyttan. Den är känd sedan 1539 men torde vara äldre. Den blåstes ner 1887 och ersattes av en såg, som var i funktion till slutet av 1940-talet. Båda är nu försvunna. År 1683 utfärdades privilegier för Nya Hjulsjöhyttan, belägen drygt två km åt sydost. Den kallades även Södra hyttan och var i bruk till 1919, då den lades ner av sin ägare AB Stjernfors-Ställdalen. Här finns flera byggnader kvar.

Kyrkogårdens historia

Nedanstående historik är hämtad ur Jonae A, *Hjulsjö kyrkas jubileumsskrift, vid 300-årsminnets firande 1943* samt muntlig information från Kristina Karlsson, kyrkogårdsarbetare, Lennart Wiker, vik. kyrkogårdsarbetare, Calle Geschwind, kyrkogårdsföreståndare, i Hällefors och Hjulsjö församling.

I slutet av 1800-talet blev Hjulsjö gamla kyrkogård för liten och år 1896 beslutades det om en ny begravningsplats. Bruksägare L. Larsson i Bredsjö skänkte då ett område alldeles norr om Hjulsjön. Begravningsplatsen invigdes den 4 december 1904 av kontraktsprosten Enhörning i Ljusnarsberg. Den första gravsättningen på den nya kyrkogården ägde rum den 6 januari 1905. Det var Ture Andersson från Jägersro som begravdes. Han skulle besöka Mossbo (Rishöjden) på juldagen 1904, men frös ihjäl på ditvägen. År 1907 uppfördes gravkapellet vilket invigdes på nyårsdagen 1908.

Under 1970-talets andra hälft utvidgades kyrkogården i väster med fem kvarter, ett av dem med en minneslund.

För ca 20 år sedan bestämdes det i kyrkorådet att man skulle vända gravstenarna i några kvarter på kyrkogården. Vad man minns i dag så vred man på stenarna i delar av kvarter 10 och kvarter 2. Bilden nedan visar att man även vred stenarna i kvarter 4, troligt är att man även vred på stenarna i kvarter 9. Anledningen var att man hade svårt att hålla rent och fint mellan gravvårdarna och på grund av kyrkogårdens branta sluttning rann jord och vatten av gravarna. Det sägs att det även var för att se vårdarna från vägen.

Bild 3: Här kan man se att raderna med gravvårdar i kvarter fyra står i sydnordlig riktning. I dag är de vridna i västöstlig riktning. Bilden är tagen i november 1973.

Kvarter 1, 2, 5, 6, 9 och 10 har haft familjegravar samt linjegravar inne i kvarteren.

På kyrkogården har det tidigare funnits många grusgravar och stenramar med snedställd yta för inskription.

KYRKOGRÅRDSBESKRIVNING

Hjulsjö nya kyrkogård är belägen öster om Hjulsjö kyrkby. Kyrkogården är starkt sluttande åt söder, på krönet är gravkapellet beläget.

Den del av kyrkogården som är inventerad, d.v.s. kvarter 1-10, omgärdas av en häck. På insidan av häcken finns en äldre trädkrans planterad samt en äldre trädallé i axel med gravkapellets entré. Det finns tre entréer till kyrkogården, de i sydost och nordost har grindstolpar av järn med pargrind av svartmålat smide. Den tredje entrén finns bakom gravkapellet och är en grusgång som övergår i en plattläggning och leder till utvidgningen i väster.

Kyrkogården har ett enkelt gångsystem av grus och plattor, övriga ytor är bevuxna med gräs. Tidigare fanns det fler grusgångar som till viss del delade av mellan kvarteren. I dag går kvarteren i stort sett ihop med varandra.

Det som skiljer sig från övriga kyrkogårdar är att undertecknad inte gjort någon kvartersbeskrivning eftersom kvarteren i stort sett inte har några fysiska gränser.

Något att påpeka är att vissa gravvårdar har problem med lava och mossa, det finns stenar från 1980-talet där inskriptionen är svår att tyda.

Bild 4: Entré i sydost.

Bild 5: Bild tagen mot väster från entrén i sydost.

Bild 6: Kvarter 9.

Bild 7: Närmast i bild, kvarter 1 och 2.

Bild 8: Gravkapell invigt i januari 1908.

Bild 9: Trädallé från kapellet ned mot vägen där det tidigare fanns en entré.

Yrkestitlar

På grund av det stora antalet gravvårdar med titel var det ej rimligt inom uppdragets ram att ta med varje vård separat, därför har samtliga titlar noterats. Trots att de nu inte är medtagna på separata blanketter är samtliga gravvårdar med titel bevaransvärda och bidrar med värdefull information om bygdens historia.

Kantor 1st
Hemmansägare 18st
Byggmästare 2st
Stationsmästare 2st
Smed 1st
Vattentornsoldare 1st
Åkeriägare 1st

Lärare 1st
Faktor 2st
Masmästare 1st
Kusk 2st
Kyrkovärd 1st
Elmontör 1st

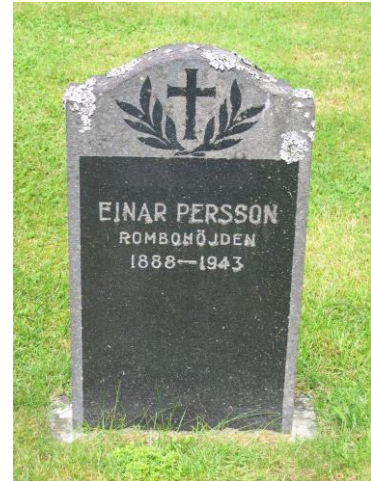
Köpman 1st
Handlande 1st
Byråchef 1st
Bergsman 6st
Snickare 1st
Gruvfogde 1st

Bild 10: Gravvård med ovanlig titel i kvarter 2, f.d. Vattentornsgårdaren C.G. Larsson.

Gravvårdar av svart granit, s.k. diabas

Hjulsjö nya kyrkogård har ett stort antal gravvårdar av svart granit, så kallad diabas. Denna sten är vanligt förekommande på många kyrkogårdar men inte med den kontinuiteten över alla årtionden från 1900-talets början fram till i dag. Varför det ser ut så här vet man inte. Undertecknad undrade till en början om det möjligen hade funnits, eller finns någon lokal stenhuggare, men det gör det inte. Här följer några exempel på dessa stenar.

Döttern
Anna-Lisa
1917-1999

SLUTORD

Hjulsjö nya kyrkogård som anlades vid sekelskiftet 1800-1900-talet har, trots flera förändringar samt en utvidgning genomförd på 1970-talet, kvar sin karaktär med gravkapellet och trädallén i centrum samt delar av den äldre trädkransen som ramar in den ursprungliga delen av kyrkogården. Den mot söder sluttande kyrkogården är vackert belägen med utsikt över Hjulsjön.

Utmärkande för den inventerade delen av kyrkogården är det stora antalet stenar i svart granit, s.k. diabas, från 1900-talets början fram till idag. Ytterligare något utmärkande, med undantag för de yttre raderna, är att samtliga gravvårdar är vända mot sjön, ett resultat av att man vred på gravvårdar i kvarter 2, 4, 9 och 10 någon gång under 1980-talet. Detta har medfört att det är svårt att ”läsa av” kvartersindelningen samt att det ger ett rörigt intryck.

Av de gravvårdar som är inventerade är titeln hemmansägare mest förekommande men det finns även titlar som bergsman, handlande, kusk, kyrkvård m.fl. Den mest ovanliga titeln är vattentornselldaren.

KÄLLOR OCH LITTERATUR

Bucht, Eivor (red), Kyrkogårdens gröna kulturarv, Klippan 1992

Borg, Anneli och Esbjörnson, Estrid, *Karakteriseringar av kyrkor, Bergslagens kontrakt, Västerås stift*, 2003.

Centrala gravvårdskommittén, Gravvårdar- Allmänna råd för bevarade och återanvändning, 1998.

Danermark, Dan, Lindesberg, Lindesbergs och Vedevägs kyrkor, 1997.

Esbjörnson, Estrid, Värt att se i Örebro län, 2003.

Kalmar läns museum, Misterhults kyrkogård- Kulturhistorisk inventering av kyrkogårdar/begravningsplatser i Linköpings stift 2004.

Länsmuseet Gävleborg, Hille kyrkogård, Kulturhistorisk inventering, 2004.

Jonae, A, Hjulsjö kyrkas Jubileumsskrift vid 300-årsminnets firande 1943.

Wiker, Beatrice, Hjulsjö, Klockarhagsskolan Hällefors, 2007

Törnqvist, Marie, Min hembygd Hjulsjö socken, Högskolan i Karlstad 1992.

Muntlig källa:

Kristina Karlsson, kyrkogårdsarbetare, Kyrkogårdsförvaltningen i Hällefors-Hjulsjö församling.

Lennart Wiker, vik. kyrkogårdsarbetare, Kyrkogårdsförvaltningen i Hällefors-Hjulsjö församling.

Calle Geschwind, kyrkogårdsföreståndare, Kyrkogårdsförvaltningen i Hällefors-Hjulsjö församling.

BILAGOR

- Karta över Hjulsjö nya kyrkogård
- Blanketter med bevaransvärda gravvårdar

Gravvård	Kyrkogård Hjulsjö nya	
Läge Kv 10	Gravplatsnr 3	Årtal Gravsatt 1929
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 71 cm	Gravvårdens material Svart granit
Plantering/växtmaterial Plantering med blommor	Omgärdning saknas	Ytmaterial Gräs
Inskription Köpman N.M. Nord Hjulsjö Familjegrav		Inskriptionstyp Förhöjd
		Titel Köpman
Skador (stenram borttagen)		
Beskrivning Bred gravvård med sluttande sidor, halvrund inskriptionsplatta med polerad inskription. Graven har tidigare haft stenram, men denna har tagits bort som många andra på kyrkogården, troligen har ytan tidigare varit grus.		
Kulturhistoriskt värde Tidstypisk, låg och bred gravvård med titel. Spår finns efter den tidigare stenramen.		
Bild		
Datum 2007-07-12		
Fotograf Mia Jungskär		

Gravvård	Kyrkogård Hjulsjö nya	
Läge Kv 8	Gravplatsnr 17 a	Årtal 1910
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 68 cm	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription Josefina Pettersson Ängmossåsen f 4-12-1848 d 10-6-1910		Inskriptionstyp Etsad metallplatta
		Titel
Skador Mossa/lav. Har satt sig något.		
Beskrivning Grovhuggen sten i granit. Oval metallplatta fäst med ny spårskruv, inskriptionen är troligen etsad blank.		
Kulturhistoriskt värde En av de äldsta gravvårdarna på kyrkogården.		
Bild		
Datum 2007-07-12		
Fotograf Mia Jungskär		

Gravvård	Kyrkogård Hjulsjö nya	
Läge Kv 6	Gravplatsnr 6	Årtal Gravsatt 1910
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 162 cm	Gravvårdens material Svart granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription Stationsmästaren Axel Konst Familjegrav		Inskriptionstyp Förhöjd
		Titel Stationsmästare
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Hög svart, blankpolerad sten med dekor av en strålande stjärna samt ett halvliggande kors med liljor och band. Sirlig inskriptionsyta. Grövre huggen sockel.		
Kulturhistoriskt värde Äldre sten i viktigt läge i allén upp till kapellet, en av få höga stenar på kyrkogården. Ovanlig titel.		
Bild		
Datum 2007-07-12		
Fotograf Mia Jungskär		

Gravvård

	Kyrkogård Hjulsjö nya	
Läge Kv 6	Gravplatsnr 1	Årtal Gravsatt 1911
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 150 cm	Gravvårdens material Svart granit
Plantering/växtmaterial Plantering med blommor	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription Bergsmannen Fredrik Israelsson Stora Hästnäs Familjegrav		Inskriptionstyp Försänkt, rest guld
		Titel Bergsman
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Obelisk i svart, polerad granit. Liten plantering med stenkant framför.		
Kulturhistoriskt värde Äldre, tidstypisk sten i viktigt läge i allén upp till kapellet, en av få höga stenar på kyrkogården. Titel representativ för bygden.		

Bild

Datum
2007-07-12

Fotograf
Mia Jungskär

Gravvård	Kyrkogård Hjulsjö nya	
Läge Kv 6	Gravplatsnr 3	Årtal Gravsatt 1908
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 137 cm	Gravvårdens material Svart granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription Bergsmannen Fredrik Perssons i Tallbacken Familjegraf		Inskriptionstyp Försänkt, guld
		Titel Bergsman
Skador Sättning samt mossa/lav		
Beskrivning Enkel tidig 1900-talssten i polerad svart granit. Dekor i form av ett kors och en enkel huggen ram.		
Kulturhistoriskt värde En av flera äldre stenar i viktigt läge i allén upp till kapellet. En av få höga stenar på kyrkogården. Titel representativ för bygden.		
Bild		
Datum 2007-07-12		
Fotograf Mia Jungskär		

Gravvård	Kyrkogård Hjulsjö nya	
Läge Kv 6	Gravplatsnr 2	Årtal
Gravvårdens typ	Gravvårdens höjd	Gravvårdens material
Plantering/växtmaterial Plantering med blommor	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription Israel Janssons Björksjön Familjegrav		Inskriptionstyp Försänkt, guld
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Tidig 1900-talssten med dekor av ett kors och en krans av ekblad. Blankpolerad inskriptionsyta med förgylld text.		
Kulturhistoriskt värde En av flera äldre stenar i viktigt läge i allén upp till kapellet.		
Bild		
Datum 2007-07-12		
Fotograf Mia Jungskär		

Gravvård	Kyrkogård Hjulsjö nya	
Läge Kv 6	Gravplatsnr 10	Årtal Gravsatt 1916
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 71 cm	Gravvårdens material Svart granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription August Grönlund Rundbohöjden Familjegrav		Inskriptionstyp Förhöjd
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Enkel sten från tidigt 1900-tal, blankpolerad inskription och dekor i form av ett kors.		
Kulturhistoriskt värde En av flera äldre stenar i viktigt läge i allén upp till kapellet.		
Bild		
Datum 2007-07-12		
Fotograf Mia Jungskär		

Gravvård	Kyrkogård Hjulsjö nya	
Läge Kv 5	Gravplatsnr 2	Årtal 1918/1952
Gravvårdens typ Inskription i stenram	Gravvårdens höjd 15 cm	Gravvårdens material Granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning Stenram	Ytmaterial Sand
Inskription Övre delen av ramen Greta Sundelöf f 1907 d 1995 Nedre delen av ramen Josef Sundelöf f 1868 d 1918 Anna Sundelöf f 1871 d 1952		Inskriptionstyp Förhöjd
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Granitram med inskription och sandyta. Sneställda ytor i övre och nedre delen, markerade hörn. En blomlåda har grävt ner i sanden, inga blommor vid besöket.		
Kulturhistoriskt värde En av få stenramar och sandgravar som bevarats på kyrkogården. Ligger i anslutning till allén med flera andra värdefulla gravvårdar.		
Bild		
Datum 2007-07-12		
Fotograf Mia Jungskär		

Gravvård	Kyrkogård Hjulsjö nya	
Läge Kv 2	Gravplatsnr 6	Årtal 1923
Gravvårdens typ Stående sten	Gravvårdens höjd 62 cm	Gravvårdens material Svart granit
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial Gräs
Inskription Fd. Vattentornsoldaren C. G. Larsson f 22/8 1855 d 24/10 1923 Hustrun Eva Charlotta f 22/6 1855 d 18/10 1926		Inskriptionstyp Försänkt, rest guld
		Titel Vattentornsoldare
Skador Sättning samt mossa/lav		
Beskrivning Svart polerad sten med dekor i form av ett kors omgivet av lövkrans och en rosett.		
Kulturhistoriskt värde Tidstypisk sten med mycket ovanlig titel.		
Bild Datum 2007-07-12 Fotograf Mia Jungskär		

Gravvård	Kyrkogård Hjulsjö nya	
Läge Kv 5	Gravplatsnr 5	Årtal
Gravvårdens typ Stående	Gravvårdens höjd 102 cm	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial Blommor	Omgärdning	Ytmaterial
Inskription V. Valler Grönhullt F 13/6 1884 d 21/6 1962 Hustrun Selma F 23/9 1887 7/7 1973 Allan 5/1 1918 d 24/4 1920		Inskriptionstyp Försänkt, guld
		Titel
Skador		
Beskrivning Svart stående sten med blankpolerad framsida dekorerad med bladslingor, blommor och ett kors på övre delen.		
Kulturhistoriskt värde En av flera äldre gravvårdar i viktigt läge i allén upp till kapellet.		
Bild		
Datum 2007-07-12		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård	Kyrkogård Hjulsjö nya	
Läge Kv 5	Gravplatsnr 13	Årtal
Gravvårdens typ Stående	Gravvårdens höjd 114 cm	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial
Inskription Jan Erik Jansson 1846-1917 Hustrun Vilhelmina 1858-1951 Dottern Hanna 1887-1982 Sonen Karl-Erik 1895-1961 Dottern Judit 1898-1985 Björksjön		Inskriptionstyp Försänkt, guld
		Titel
Skador		
Beskrivning Svart sten med assymetrisk överdel och ojämna kanter, framsidan är polerad.		
Kulturhistoriskt värde En av flera äldre stenar i viktigt läge i allén upp till kapellet.		
Bild		
Datum 2007-07-12		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård	Kyrkogård Hjulsjö nya	
Läge Kv 5	Gravplatsnr 14B	Årtal Gravsatt 1922
Gravvårdens typ Stående	Gravvårdens höjd 108 cm	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial
Inskription Hjalmar E. Persson Hemmanet Familjgrav		Inskriptionstyp Försänkt, spår av guld
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Stående svart sten kekorerad med ett kors på krönet omgivet av strålar, hela nederdelen är dekorerad med stilistiska löv.		
Kulturhistoriskt värde En av flera äldre gravvårdar i viktigt läge i allén upp till kapellet, tidstypisk sten med för Örebro län ovanlig dekoration.		
Bild		
Datum 2007-07-12		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård	Kyrkogård Hjulsjö nya	
Läge Kv 6	Gravplatsnr 14	Årtal Årtal för gravrätt 1914
Gravvårdens typ Stående	Gravvårdens höjd 97 cm	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial
Inskription Viktor Grankvist Familjegrav		Inskriptionstyp Försänkt, spår av guld
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Stående svart sten med rundat krön dekorerat med ett kors, i kanterna en stilistisk rundbåge med pelare på var sida.		
Kulturhistoriskt värde En av flera äldre gravvårdar i viktigt läge i allén upp till kapellet.		
Bild		
Datum 2007-07-12		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård	Kyrkogård Hjulsjö nya	
Läge Kv 6	Gravplatsnr 15	Årtal
Gravvårdens typ Stående	Gravvårdens höjd 105 cm	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial
Inskription Bergsmannen Johannes Andersson Död 15/5 1912 Hustrun Carolina Andersson Död 27/12 1918 Marielund		Inskriptionstyp Försänkt, guld
		Titel Bergsman
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Stående svart sten med polerad framsida, övre delen är dekorerat med ett kors.		
Kulturhistoriskt värde En av flera äldre gravvårdar i viktigt läge i allén upp till kapellet.		
Bild		
Datum 2007-07-12		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård	Kyrkogård Hjulsjö nya	
Läge Kv 10	Gravplatsnr 20	Årtal Gravrätt 1931
Gravvårdens typ Stående	Gravvårdens höjd 60 cm	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial Blommor	Omgärdning Stenram	Ytmaterial Grus
Inskription Byggmästare F. Fredrikssons familjegrav		Inskriptionstyp Försänkt, guld
		Titel Byggmästare
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Svart sten med svagt rundad överdel dekorerad med en solnedgång på krönet. Gravvården, med, omgärdas av en kraftig stenram.		
Kulturhistoriskt värde En av kyrkogårdens få bevarade grusgravar med stenram.		
Bild		
Datum 2007-07-12		
Fotograf Anneli Borg		

Gravvård	Kyrkogård Hjulsjö nya kyrkogård	
Läge Kv 10	Gravplatsnr 2	Årtal
Gravvårdens typ Stående 1 st, liggande 1 st	Gravvårdens höjd 96 cm, 37 cm	Gravvårdens material Granit, svart
Plantering/växtmaterial	Omgärdning	Ytmaterial
Inskription Stående: Alf Igelström Familjegrav Ägaren av denna grav är född på denna plats. Liggande: Albert Jansson 1885-1969 Hustrun Edla 1885-1957		Inskriptionstyp Försänkt, liggande Förhöjd, stående
		Titel
Skador Mossa/lav		
Beskrivning Stående smal sten med spetsig överdel, stenen är dekorerad med ett kors.		
Kulturhistoriskt värde Alf Igelströms är begravd där hans barndomshem stod, <i>ägaren av denna grav är född på denna plats.</i>		
Bild Datum 2007-10-31 Fotograf Anneli Borg		